

ИСЛЯМСКА ДЪРЖАВА В ИРАК И ЛЕВАНТА – ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ЗА БЪЛГАРСКАТА НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ

Михаел Минев Димитров, докторант към департамент „Национална и международна сигурност“ – НБУ

1. Увод

В настоящия текст ще се представи влиянието на терористичната организация „Ислямска държава в Ирак и Леванта“ (ИДИЛ) върху националната сигурност на Република България. Това от своя страна налага да се отразят характеристиките на този участник с оглед определяне на измененията, които той поражда спрямо средата на сигурност. В това отношение е необходимо да се постави ударение върху тези особености на представяната организация, които в най-голяма степен дават като резултат въздействия засягащи условията, в които се реализира българската национална сигурност. В резултат цялостната структура на изследването ще бъде подчинена на възприетата гледна точка, което ще предостави възможност за постигането на желаното равнище на точност.

Целта на настоящия текст е насочена към адекватното определяне на предизвикателствата за националната сигурност на Република България, произлизащи от присъствието на ИДИЛ. С оглед постигането на вече поставената цел следва да бъдат осъществени задачите, свързани с първоначално представяне на терористичната организация, попадаща в полето на познавателен интерес, чрез методологическите положения за разбиране на сигурността в концепцията на присъствието, което ще позволи и дефиниране на предизвикателствата които поражда тя спрямо българската държава, както и последващото формулиране на изводи и предложения за решения.

При осъществяването на изследването ще се използват методологическите положения за разбиране на сигурността в концепцията на присъствието, като те ще бъдат приложени спрямо ИДИЛ.

Проблемът налагащ реализирането на предприетото усилие, е свързан с необходимостта да се разкрият навременно и изчерпателно предизвикателствата за националната сигурност на Република България породени от ИДИЛ, с оглед повишаване на вероятността за даване на адекватен отговор спрямо тях.

Актуалността на проблема произтича от възможността действията на представяния участник да увеличат своята интензивност и пространствен обхват, което би дестабилизирило допълнително важния в икономическо отношение регион на Близкия изток.

Ограниченията пред настоящото изследване засягат фокусирането му върху въздействията генерирани от ИДИЛ, които влияят най-вече върху българската национална сигурност, както и използването единствено на открити източници на информация при неговото осъществяване.

Работната хипотеза, която се защитава в този текст е, че присъствието на ИДИЛ притежава потенциала да повлияе значително на сигурността на България, но поради своя характер противодействието спрямо него следва да се осъществява чрез използването на локални конкуренти.

2. Представяне на ИДИЛ чрез методологическите положения за разбиране на сигурността в концепцията на присъствието

В тази част на изследването ще се разгледат характеристиките на представяната терористична организация, с оглед разкриване на нейните линии на сътрудничество и враждебност, които от своя страна предопределят приоритетите ѝ за действие. За постигането на тази цел ще се използват методологическите положения за разбиране на сигурността в концепцията на присъствието, тъй като те позволяват в най-висока степен да се разкрият тези особености на ИДИЛ, които впоследствие ще бъдат използвани, за да се определят адекватно предизвикателствата за българската национална сигурност, които биват пораждани от действията на този участник. Тук трябва да се уточни, че възприетия подход налага да се отправи поглед към средата на сигурност, при това от гледната точка на ИДИЛ, което ще предостави възможност след това да се направят изводи за въздействието на тази терористична организация спрямо сигурността на Република България. Така същността на настоящото изследване ще започне с изпълнението на методологическите изисквания за установяване на присъстващия:

➤ Да се определи кой е присъстващият

В това отношение следва да се определи първо за сигурността на чие присъствие става дума, дали е налице някакво съзнаване на общността като участник в света, както и какъв е типа присъстващ в неговото конкретно състояние (Йончев 2014: 143). Отчитайки вече описания подход е ясно, че в тази част на текста ще се представя сигурността на присъствието на терористичната организация „Ислямска държава в Ирак и Леванта“, тъй като само по този начин могат да се разкрият в желаната степен нейните особености, които след това да бъдат използвани в качеството им на отправна точка за осъществяването на останалите задачи, посредством които да се постигне и целта легитимираща предприетото усилие. Преди обаче да се продължи с изпълнението на настоящото методологическо изискване, следва да се обърне известно внимание и на историческия контекст на развитие на представяния участник.

Неговата поява е свързана със създадената през 1999 г. от Абу Мусаб ал-Заркауи терористична организация „Група за монотеизъм и джихад“ (Jama'at al-Tawhid wa'al-Jihad), която след присъединяването си през октомври 2004 г. към Ал Кайда, променя името си на „Организация на базата за джихад в страната на двете реки“ (Tanzim Qa'idat al-Jihad fi Bilad al-Rafidayn), известна още като „Ал Кайда в Ирак“ (<http://www.ucdp.uu.se/>). През 2006 г. представяния участник става част от „Съвета на муджахидините на Шурата“ (Majlis Shura al-Mujahideen fi al-Iraq), но по-късно същата година тази организация е разформирована и бива заменена от обявената на 15 октомври 2006 г. „Ислямска държава в Ирак“ (Dawlat al-'Irāq al-'Islāmiyyah) (<http://www.washingtoninstitute.org/>). Първият лидер на новосъздадената терористична

групировка е иракчанинът Абу Омар ал Багдади, като неговото поставяне начело на операциите на този участник цели създаването на условия, при които да се повиши подкрепата за организацията от страна на местното население в Ирак (<http://www.nctc.gov/>). След смъртта му през април 2010 г. лидерската позиция бива заета от Абу Бакр ал Багдади, който постепенно разширява зоната на операции на ИДИ, което води и до промяна на нейното име през април 2013 г. на „Ислямска държава в Ирак и Леванта“, с което се цели подчертаване на новия пространствен обхват на терористичната групировка (<http://www.nctc.gov/>). Това от своя страна обаче генерира конфликтен потенциал между ИДИЛ и ръководените от Ал Кайда организации, опериращи на територията на Сирия.

Последвалият опит на представяния участник да се слее с фронта ал Нусра е показателен в това отношение. Обявеното от Абу Бакр ал Багдади обединение на двете групировки е отхвърлено от лидера на Джабхат ал Нусра, който потвърждава лоялността си към Айман ал Зауахири и Ал Кайда, което дава като резултат множество въоръжени конфликти между тези организации, стремящи се към установяване на контрол над критичната инфраструктура на Сирия (<http://www.afp.com/>). Представения дотук исторически контекст на развитие на ИДИЛ до голяма степен разкрива характеристиките на този участник, но за да се постигне желаното равнище на изчерпателност е необходимо да се разгледа още едно събитие, имащо особено значение за неговата природа. То е свързано с обявеното на 29 юни 2014 г. създаване на халифат и определянето на Абу Бакр ал Багдади за халиф (<http://www.theguardian.com/>).

Въпреки че това действие се разминава значително със състоянието на мига на наличност, то съдържа в себе си претенция за политическо обединение на всички мюсюлмани в света, която не трябва да бъде подценявана при цялостното отчитане на приоритетите на тази терористична организация. Този ход е свързан и с желание за промяна на името на самия участник от „Ислямска държава в Ирак и Леванта“ на единствено „Ислямска държава“ (ИД). Това премахване на уточнението на пространствения обхват на намесите цели неговото разширяване до мащабите на глобалното конкурентно пространство. Все пак макар и да се отчита важността на представяното събитие, не може да не се отбележи несъответствието между заявеното и действителното състояние на оперативната обстановка, поради което в настоящия текст е възприето по-точното и отговарящо на реалността обозначаване на представяния участник като ИДИЛ, а не ИД.

Последствията от отправянето на подобни претенции са свързани с допълнително влошаване на отношенията между ИДИЛ и Ал Кайда, тъй като евентуалното приемане на лидера на първите за халиф, би лишило последните от легитимността им сред населението, явяващо се целева група и на двете организации. Въпреки това обявеното създаване на халифат, макар и имащо по-скоро символичен характер, привлича подкрепата на редица терористични групировки опериращи в Алжир, Пакистан, Афганистан, Тунис, Нигерия, Индонезия, Филипините, Малайзия, Египет, Индия, Узбекистан и Либия (<http://www.ibtimes.com/>).

От направените разсъждения става ясно, че представяния участник следва да се определи като пределен организационен присъстващ, имащ пределно пространство от поддържан тип. Това е така, тъй като макар и да е налице претенция за контрол сходен

с държавния, всъщност зоните в които ИДИЛ може да прилага в необходимата степен своята власт, са незначителни и поради тази причина тук трябва да се отчете как обективно стоят нещата, а не какво заявява съответния присъстващ. От особено значение е и фактът, че пространствата на пределните организационни присъстващи и присъствия са в много по-голяма степен в сравнение с културните пределни пространства подложени на напрежението, което се дължи на несводимостта на независимите променливи на участниците в тях (Йончев 2014: 139). Това от своя страна дава като резултат противопоставянето на ИДИЛ не само на организационни присъстващи, имащи пределни пространства с държавен и наддържавен характер, но и на присъстващи от сходен тип. Също така, въпреки че предстои да бъде разгледан в следващите части на настоящия текст, тук следва да се отбележи стремежа на ИДИЛ да трансформира културното пределно пространство, от което е част в пределен организационен присъстващ. Именно в това се съдържа голяма част от потенциала на този участник да генерира вредни въздействия спрямо националната сигурност на Република България.

➤ **Да се уточни дали фокусът е насочен към присъстващия или към присъствието**

Изпълнението на това методологическо изискване е свързано с необходимостта да се определи адекватно насочеността на самото изследване, тъй като в зависимост от избрания подход биха се получили различни крайни резултати. В това отношение трябва да се отбележи, че когато фокусът на вниманието е върху присъстващия, на преден план в анализа излизат особеностите на мига, докато когато ударението е поставено върху присъствието, на преден план в анализа излизат участниците с техните устойчиви характеристики (Йончев 2014: 212-213). Следователно насочеността на настоящия текст ще бъде най-вече спрямо присъствието на ИДИЛ, а не толкова разглеждането на тази терористична организации като присъстващ, тъй като крайната цел е да се дефинират предизвикателствата за българската национална сигурност, които биват пораждани от действията на този участник, а за да бъде осъществено това е наложително да се представят адекватно неговите особености. При това положение следва да се обърне особено внимание на тези качества на присъствието на представяния участник, които го отличават и изграждат устойчивите му характеристики, задаващи линиите на сътрудничество и враждебност, които той възприема.

➤ **Да се разкрие природата на присъстващия и на присъствието**

Безспорно без да се осъществи подобен опит за открояване на природата на присъствието на интересуващата ни терористична групировка, не би било възможно постигането на желаното равнище на точност при анализа на нейните действия, което от своя страна би лишило настоящото изследване от възможността да постигне своята цел. Отнесена към присъствието природата на присъствието изразява неговата действителна същност или онази негова насоченост, която показва накъде “пътува” дадено присъствие (Йончев 2014: 112). Именно поради тази причина нейното

разкриване е ключово за правилното изпълнение на всички последващи задачи, както и за самото разбиране на участника, попадащ в полето на познавателен интерес и на неговите приоритети. Тук следва да се отбележи, че връзката на идентичността с представяното понятие е пряка връзка, като онова което на всяка цена държиш да съхраниш, е най-близко до природата на присъствието (Йончев 2014: 113-114). Следователно в тази част на текста следва да се определи именно коя е тази особеност, която се намира в основата на самото присъствие на ИДИЛ, при това без значение дали самия участник осъзнава това състояние или не. Също така трябва да се обърне внимание и на наличието на връзка между природата на присъствието и неговите ценности, която произлиза от това че ценността се преживява от присъстващия като нещо, заради което си струва да се присъства (Йончев 2014: 119). Откриването именно на тази ценност определяща в най-голяма степен присъствието на представяния участник, е ключово въобще за неговото разбиране.

Така тук първо следва да отчетем, че ИДИЛ представлява сунитска ислямистка терористична групировка, чиято цел е нейните религиозни интерпретации да бъдат разпространени и налагани в контролираните от нея зони, което евентуално би довело до създаването на пределен организационен присъстващ притежаващ подобна природа, който би могъл да упражнява контрол над мюсюлманския свят в неговата цялост (<http://www.nationalsecurity.gov.au/>). Имайки предвид това, то безспорно онова което представяния участник се стреми да съхрани на всяка цена, е неговият религиозен възглед, на базата на който отправя претенции за промяна на властовите структури, най-малкото в рамките на региона на Близкия изток. В това се съдържа основата на неговата идентичност, посредством която той се стреми да увеличава своята легитимност и да променя своеобразната йерархия от споделяни образи за “ние“ на населението, намиращо се в зоните контролирани от ИДИЛ, по изгоден за тази терористична организация начин. Следователно религиозните особености на участника попадащ в полето на познавателен интерес са важна част от неговата природа, тъй като евентуалната им промяна би изменила на свой ред и установяващите се линии на сътрудничество и враждебност, а това би трансформирало самата групировка по начин делегитимиращ я пред населението, явяващо се нейна целева група.

Въпреки това по-интересен е погледът спрямо природата на присъствието на ИДИЛ, когато в качеството си на отправна точка бъдат възприети ценностите. По този начин се разкриват в още по-голяма степен особеностите на този участник, които предопределят приоритетите му. Това налага тук да се даде отговор на въпроса коя е тази ценност, която ИДИЛ се стреми да реализира чрез самото си присъствие. В това отношение не следва да се обърща внимание на декларираните ценности, а на тези които биват извеждани от конкретните действия на терористичната организация. От тази гледна точка тя представлява властова структура целяща използването на религиозните възгледи на населението, попадащо в културното пределно пространство от което и тя е част, за да увеличава своя контрол върху него. В зоните, в които ИДИЛ притежава способности за намеса, се прилага широк спектър от механизми за принуда, с оглед премахването на конкурентните присъствия и присъстващи. Следователно основната ценност за представяния участник е властта.

Направените разсъждения до голяма степен разкриват природата на присъствието на ИДИЛ, но за да се постигне изчерпателност в това отношение, е

необходимо да се отчете влиянието на претенцията за създаването на халифат, върху идентичността на тази организация. Подобен ход е прецедент за терористична организация, като той притежава потенциала както значително да увеличи властта на ИДИЛ, така и да я делегитимира напълно, в зависимост от действията на всички останали страни засегнати от настоящия конфликт в Близкия изток. Титлата халиф, за която претендира Абу Бакр ал Багдади, притежава особено значение за изповядващите исляма, тъй като тя би го определила като наследник на Мохамед, имащ правото да изисква подчинение от всички мюсюлмани в света. Въпреки това трябва да се отчете, че заемането на подобна позиция е свързано с редица религиозни изисквания, като на част от тях лидера на ИДИЛ не отговаря (<http://www.newrepublic.com/>). Също така стремежа на Багдади да обедини мюсюлманите сунити противоречи на интересите на всички останали терористични организации, притежаващи подобни религиозни възгледи и най-вече на Ал Кайда, които при евентуално приемане на създаването на халифат за легитимно, ще бъдат принудени да се разформироваат или присъединят към ИДИЛ. Отчитайки че основната ценност за подобни участници е именно властта, то установеното противоречие води до непреодолим конфликт, който представлява уязвимост за представяната групировка. Все пак не трябва да се подценява възможността тази отличителна черта на природата на ИДИЛ, да доведе до увеличаване на влиянието ѝ в културното пределно пространство, от което е част.

➤ **Да се разкрие комплексния детерминиращ ефект на структурите на присъствието**

С оглед изпълнението на това методологическо изискване, следва първо да бъдат представени структурите на присъствието, за да се определи адекватно впоследствие какъв ефект те произвеждат върху действията на интересуващия ни участник. Така в тази част на настоящия текст ще се започне с описание на материалните структури на присъствие, които от една страна влияят върху способностите и развитието на ИДИЛ, а от друга представляват средства които могат да бъдат използвани за установяването на допълнителен контрол над населението, попадащо на територията ръководена от тази терористична организация. Следователно тук ще се обърне внимание най-вече на бита, който обединява храната, подслонът, облеклото и вещите (и сред вещите артефактите, които имат своето самостоятелно и много важно значение, като сред тях специалното място е отделено на техниката) (Йончев 2014: 51). При осъществяването на тази част от изследването е необходимо да се има предвид характера на представяния участник, който представлява пределно присъствие, а това безспорно се отразява на неговите материални, рефлексивни и регулативни структури, както и на въздействието което те му оказват.

В случая е от особено значение да се отчете начина, по който ИДИЛ използва осигуряването на хранителни продукти, за да увеличава своята власт в зоните попадащи под нейно ръководство. Към момента тази терористична организация контролира значителна част от иракските пшенични запаси, както и територии допринасящи за около 40% от цялостната реколта на зърнено-житни култури в Ирак (<http://www.reuters.com/>). Това ѝ позволява да упражнява натиск спрямо местното население посредством лишаването му от други източници на хранителни стоки.

Отчитайки действията на ИДИЛ можем да заключим, че явно прилагането на подобни способности е част от цялостната ѝ стратегия за подчиняване на Ирак и Сирия. Също така представяния участник намалява двойно цената на пшеницата, използвайки този си ход в качеството на пропаганда за делегитимиране на правителствените сили в двете държави, в най-голяма степен засегнати от конфликта (<http://www.reuters.com/>).

По отношение на жилищния фонд и цялостната инфраструктура следва да се отчете, че тя бива използвана от ИДИЛ също по начин, позволяващ увеличаване на контрола над населението, попадащо в ръководените от нея зони. Въпреки това използването на тези материални структури на присъствие приоритетно в интерес на членовете на терористичната организация, води до значително влошаване на условията в градовете управлявани от нея. В резултат е налице недостиг на медицински материали и вода, повишаващи се цени на петролните продукти, прекъсвания в електроснабдяването и затруднения във функционирането на образователната система, която бива използвана за разпространение на религиозните възгледи на ИДИЛ (<http://www.vox.com/>). Здравните услуги биват допълнително затруднени от налаганите правила за работа от страна на представяния участник, които противоречат на нормалните изисквания за протичането на подобен вид дейност (<http://www.washingtonpost.com/>). Тук трябва да се отбележи и използването на язовири и съоръжения от водопреносната мрежа в качеството им на оръжия, с оглед наводняване на територии под контрола на противостоящите на ИДИЛ сили, или преустановяване на водоснабдяването към тях (<http://english.alarabiya.net/>).

Облеклото на свой ред също представлява част от материалните структури на присъствие на ИДИЛ, която има своето отражение върху цялостното поведение на този участник. Облеклото съобщава до каква степен онзи, който го носи е в синхрон с общността, в която е, като отклоненията се забелязват и маркират степени на отдалечаване от нормите в общността (Йончев 2014: 56). Следователно придържането към налаганите от ИДИЛ норми по отношение на облеклото, демонстрира съответно подкрепа или противопоставяне спрямо тази терористична групировка. Въпреки това най-важната роля на облеклото в случая е свързана със символиката и съобщението, което се цели да бъде предадено. Показателен пример е облеклото на Абу Бакр ал Багдади, което е изцяло черно и е идентично с използваното от абасидските халифи (<http://www.newrepublic.com/>). Важно е да се отбележи, че и приемания като столица на ИДИЛ град Ракка е мястото, от което е бил ръководен, макар и за кратко, Абасидския халифат. Широкото използване на черния цвят в символите на представяния участник, включително и в облеклото, демонстрира неговия стремеж да се идентифицира именно с този исторически образ за съществуването на политическо образувание, обединяващо почти всички мюсюлмани сунити през IX век.

Необходимо е да се обърне внимание и на финансирането на ИДИЛ, както и на техническия компонент, с който те разполагат. Първо по отношение на осигуряването на парични средства, следва да се отчете значимостта на контролираните от терористичната организация петролни и газови находища. Към момента ИДИЛ разполага с четири петролни полета – Наджма, Каяра, Аджил и Хамрин (<http://www.theguardian.com/>). Въпреки че те не функционират с пълния си капацитет, осигуряват дневен приход от приблизително 3 млн. щатски долара (<http://abcnews.go.com/>). Също така представяния участник води сражения за

превземането на газовото находище Аш Шаер, което обаче засега остава под контрола на сирийските правителствени сили (<http://ca.reuters.com/>). Посоченото разкрива значителните ресурси, с които разполага ИДИЛ, с оглед финансирането на своята дейност. Освен това самото овладяване на части от територията на Ирак и Сирия, се явява друг източник на приходи. Така превземането на Мосул през месец юни тази година, позволява на терористичната организация предмет на познавателен интерес, да присвои приблизително 425 млн. щатски долара, съхранявани в централната банка на Ирак в града (<http://www.washingtonpost.com/>). От направените разсъждения става ясно, че ИДИЛ притежава източници гарантиращи осигуряването на парични средства за поддържане и развитие на нейните способности, като при необходимост може да изнудва местното население, или да събира дарения с оглед допълнително финансиране.

Следва да се представи и техническия компонент на ИДИЛ, тъй като той до голяма степен демонстрира реалните възможности на терористичната групировка да постига своите цели. Представения участник разполага с богат арсенал от леко стрелково оръжие с различен произход – карабини M16A4 (САЩ) и XM15-E2S (САЩ), автомати АКМ (СССР), картечници РКМ тип М80 (Китай), снайперови пушки Елмех ЕМ-992 (Хърватия) и Тип 79 (Китай), пистолети FN Herstal Browning (Белгия), Glock G-19 (Австрия) и HS Produkt HS-9 (Хърватия) (Conflict Armament Research 2014a: 7-15). Освен това ИДИЛ притежават и противотанкови ракети М79 „Оса“ (Югославия) (Conflict Armament Research 2014a: 11). По отношение на използваните боеприпаси за леко стрелково оръжие следва да се отбележи, че техния произход също е разнообразен като по-голямата част от тях е произведена в Китай, СССР, САЩ, Руската Федерация и Сърбия във времеви диапазон от 1945 до 2014 г.¹ (Conflict Armament Research 2014b: 7). Посоченото демонстрира широкия спектър от преносими оръжия, с които разполага ИДИЛ, но тук следва да бъде представено и тежкото въоръжение на този участник, въпреки че поради липсата на добре балансирана военна сила и необходимата логистична поддръжка, то не може да бъде използвано с пълния му потенциал.

Терористичната организация предмет на познавателен интерес, разполага с изстребители МиГ-21 и МиГ-23 (СССР), танкове Т-55 и Т-62 (СССР), бронирани машини М113, М117, Cougar MRAP, НММВВ и М1114 НММВВ УАН (САЩ), БМП-1, БМП-2 и МТ-ЛБ (СССР), самоходни артилерийски гаубици 2С1 „Гвоздика“ (СССР), артилерийски оръдия М198 – 155мм (САЩ), Тип 59 – 130мм (Китай), зенитно-ракетни комплекси 2К12 „Куб“ (СССР) и зенитни установки ЗУ-23-2 и ЗПУ-1 (СССР), по-голямата част от които са пленени от иракската армия (<http://www.militaryfactory.com/>). Представените въоръжение и техника притежават различаващ се потенциал на намеса, но те безспорно разкриват най-малкото възможността ИДИЛ постепенно да придобие нови способности, макар и отчитайки липсата на материали за поддръжка и умения за използване на подобни оръжия към момента.

Специално внимание заслужава и преносимия зенитно-ракетен комплекс FN-6 (Китай), използван от ИДИЛ за унищожаването на няколко иракски военни хеликоптера (<http://www.nytimes.com/>). Възможно е представения участник да се е

¹ Въпреки че Руската Федерация е политическия наследник на СССР, цитираното изследване, с оглед точност при представянето, определя тези две държави като отделни места на произход (б.а.)

сдобил и с друго модерно въоръжение, като хеликоптери Sikorsky UH-60 Black Hawk (САЩ) (<http://freebeacon.com/>). Въпреки това липсата на гориво и обучени екипажи, едва ли ще позволи на ИДИЛ да изгради функциониращи военновъздушни сили. Това принуждава тази терористична групировка да прилага придобитите средства по начин, отговарящ на нейните тактически способности. Добър пример в това отношение е осъществения на 27.10.2014 г. терористичен акт, чрез използването на пленен брониран автомобил HMMWV за камуфлирането на самоделно взривно устройство (<http://www.vox.com/>). Подобни действия не само повишават вероятността за успех на конкретното нападение, но и оказват значителен психологически ефект върху местното население. Така след като бяха представени материалните структури на присъствие на ИДИЛ, следва да се обърне внимание и на рефлексивните.

Рефлексивното присъствие отвежда към онова, което ни позволява да имаме поглед, произвежда поглед към погледа, произвежда разбиране (Йончев 2014: 68). Разглеждането на присъствието от подобна гледна точка е необходимо за правилното отчитане на приоритетите на представяния участник. Именно по този начин могат да се разкрият тези характеристики на присъствието, които в най-голяма степен го превръщат в това което то е, тези разбирания които в своята цялост постоянно дават като резултат възприятия за средата, генериращи от своя страна действия и ходове, които биват определяни за легитимни и належащи. В повторемостта на рефлексии на присъствието, която ги прави видими, те се различават една от друга, по времето в което се появяват, по времето в което са водещи, и по начините по които чрез тях се разбира света (Йончев 2014: 69). Следователно тук целта е да се дефинира кой тип рефлексии са в най-голяма степен определящи за ИДИЛ. Въз основа на представеното дотук, може да се заключи че подобна роля играе най-вече религията по отношение на участника, явяващ се предмет на познавателен интерес. Това задава едни от най-важните особености на присъствието на ИДИЛ.

В тази насока следва да се отбележи, че религията подобно на философията в своите питання поставя въпроса за човека и неговия свят, като основен въпрос, отчитайки при това че за религията е изключително важно да намери и мястото на смъртта в картината на света (Йончев 2014: 78). Тази особеност е в основата на разбирането на терористична организация като ИДИЛ, чиито цели произлизат в най-голяма степен от религиозните ѝ възгледи. По този начин не само се създава образ за съответния участник, но е възможно да се открият и кои са неговите точки на уязвимост, можещи да ограничат влиянието му върху населението, попадащо в ръководените от него зони. В това отношение трябва да се отбележи, че религията като рефлексия на присъствието променя перспективата на сигурността, като разширява полето на присъствието, включвайки в него и времето след смъртта (Йончев 2014: 81). Именно в това разширение попада голяма част от разбирането на приоритетите на индивидуалните присъствия, изграждащи пределното организационно присъствие на ИДИЛ. Следователно представата за „времето след смъртта“ дефинира до голяма степен тактическите способности, които биват прилагани от подобен тип организации и представлява елементът, чието делегитимиране може да намали драстично властта на участниците, притежаващи подобни рефлексивни структури на присъствие. Посоченото разкрива погледа произвеждащ разбиране от страна на ИДИЛ.

Направеното дотук позволява да се пристъпи и към разглеждането на регулативните структури на присъствие на представяния участник. За да може да бъде осъществено това, тук ще се обърне внимание на следните регулации – ритуал, размяна и нормативни системи (Йончев 2014: 87). В съчетанието си те определят в най-общи линии правата и задълженията, желаното и допустимо поведение в рамките на пределното присъствие на ИДИЛ. Специфично в случая е голямото влияние на религията върху използваната нормативна система, която произлиза изцяло от интерпретациите на текстове възприемани като свещени. Целта на ИДИЛ е именно създаването на халифат, в който да се прилагат законите на шариата, при това по начина по който те ги разбират. Дори размените в териториите, ръководени от изследвания участник, са подчинени на религиозните възгледи. Това може да бъде обяснено от самата природа на исляма. Ислямската общност прави всичко възможно, за да не се състои индивидът и да се запази номадския свят на племенно присъствие, като от тази позиция ислямът е някакъв монотеистичен ритуал (Йончев 2014: 118). По този начин всяка една от формите на регулация, се явява единствено проводник на религиозните интерпретации.

Посоченото позволява да се заключи, че рефлексивните структури на присъствие имат водеща роля при представяния участник, като те предопределят до голяма степен неговата подредба, докато материалните структури задават възможните начини за постигане на поставяните цели и изпълняват единствено ролята на средство в това отношение.

➤ **Да се прецени делът и влиянието на ресурса от знания на присъстващия**

Изпълнението на това методологическо изискване е свързано с определянето на степента на знание на присъстващия, което от своя страна има две форми – осъзнаване на самия себе си и снето знание (Йончев 2014: 212). От гледна точка на първата форма следва да се отбележи, че най-вероятно равнището ѝ варира в зависимост от особеностите на отделните индивиди, изграждащи пределното организационно присъствие на ИДИЛ. Проблемът в случая произтича най-вече от способността да се осъзнае основната ценност за организацията – властта. От особено значение е и влиянието, което оказва снетото знание върху действията осъществявани от ИДИЛ. Повисоката му степен може да улесни активността и да замени човешки усилия до степен да направи възможно желано действие, което без това снето знание да остане неосъществимо (Йончев 2014: 212). Така самото участие на представяната терористична групировка в конфликта, постоянно влияе върху нейните умения за използване на притежаваните въоръжение и техника, по начин повишаващ тяхната ефективност. В предишните части на настоящия текст бяха представени примери в това отношение, които демонстрират адаптиране на ИДИЛ към конкретното състояние на оперативната обстановка и използване на придобитите средства по специфични начини, позволяващи постигане на поставените цели.

➤ **Да се прецени свободната воля на присъстващия**

Тук трябва да се отчете, че сигурността като състояние на когото и да било присъстващ е винаги повлияна от структурите на присъствието в уникалната комбинация, в която те се намират в мига на екзистирването, като влиянието най-често е детерминиращо, но винаги има място и за свободната воля, в зависимост от това до колко присъстващият е в състояние да знае себе си и е в състояние да преследва своите цели (Йончев 2014: 143). Следователно степента на свободната воля на индивидуалния присъстващ, изграждащ представяното присъствие, е правопрпорционална на равнището на осъзнаване на природата на ИДИЛ. Все пак следва да се отбележи, че настоящото изследване трудно може да определи недвусмислено състоянието на отчитания показател спрямо участника, явяващ се предмет на познавателен интерес в неговата цялост, имайки предвид вече дефинираните ограничения в увода на този текст.

Така след като бяха изпълнени методологическите изисквания за установяване на присъстващия, може да се пристъпи и към осъществяването на тези, насочени към определянето на неговите пространства:

➤ **Да се определи пространството на присъстващия и на присъствието и да се представят неговите особености**

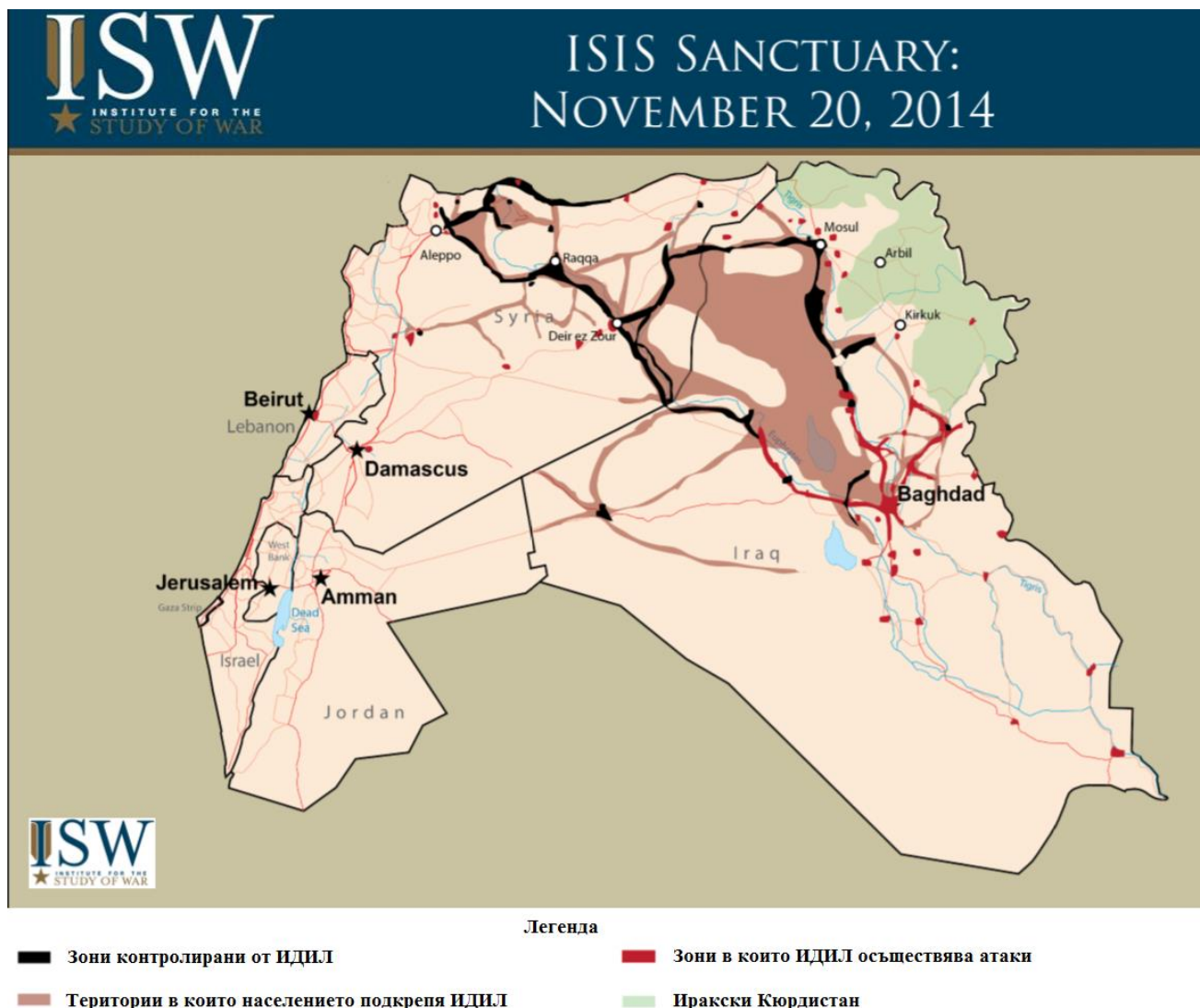
В тази част на предприетото усилие следва вниманието да се насочи към полето, което наличните присъстващи и присъствия споделят, като в тази връзка тук има две изисквания – първото е, да не се забравя, че не търсим физическо обособено пространство, а второто е свързано с аспекта (Йончев 2014: 173). Следователно тук целта ще бъде да се разкрие в най-висока степен каква е природата на пространството на присъствието на ИДИЛ, както и по какъв начин тя му влияе. Осъществяването на подобен опит изисква да се отчете правилно насочеността на представяния участник, тъй като в противен случай получените резултати няма да отговарят на реалното състояние на неговото пространство. За да се изпълни това методологическо изискване следва да се определи първо аспекта, от който ще бъдат виждани наличностите в него, второ да бъдат определени участниците в това пространство и трето да се погледне състоянието на пространството от гледна точка на показателите, по които по-горе бяха сравнявани присъстващите и присъствията (Йончев 2014: 174). Следването на тази последователност от действия гарантира постигането на целта пред тази част от настоящия текст.

Аспектът от който в случая следва да се види пространството на присъстващия е свързан с това, да се разкрие до кои територии се разпростира възможността на ИДИЛ да осъществява терористични атаки, или вече е реализирал такива в миналото. По отношение на последните не съществуват затруднения при тяхното отчитане, но спрямо адекватното дефиниране на зоните, които в бъдеще могат да бъдат засегнати от дейността на ИДИЛ, са налице най-малкото два фактора които допринасят за усложняване на тази задача – постоянното развитие на нови способности от страна на представяната терористична организация и особеностите на нейната природа. Първо спрямо повишаването на потенциала на намеса на ИДИЛ е необходимо да се обърне внимание на вече посочените въоръжение и техника, с които разполага този участник, както и подобряващите се тактически способности, посредством които те биват използвани. Това създава предпоставки за увеличаване на териториите, които потенциално могат да

бъдат засегнати от дейността на ИДИЛ. Както вече беше описано, техническите компоненти с които разполага представяната терористична групировка, могат да бъдат използвани по специфичен начин, като в това отношение притежаваните от нея въздухоплавателни средства, безспорно генерират риск за държавите намиращи се в близост до зоните, засегнати от конфликта.

От гледна точка на втория фактор – този произлизащ от особеностите на природата на ИДИЛ, затрудненията при представянето на пространството в рамките на което този участник може да осъществява намеси, са свързани с неговия стремеж да превърне културното пределно пространство, от което е част, в определен организационен присъстващ. Въпреки че към момента подобно развитие може да се определи като малко вероятно, то трудно може да се предвиди дали индивидуални присъстващи от съответното културно пределно пространство, не биха възприели природата на ИДИЛ както и целите им, които могат да включват атаки в различни части на глобалното конкурентно пространство. Именно поради тази причина когато тук се разглежда пространството на присъстващия, трябва да се имат предвид вече посочените особености.

С оглед постигането на точност при изпълнението на настоящото методологическо изискване ще се въведе карта, която разкрива териториите, които в най-голяма степен са засегнати от присъствието на ИДИЛ, макар и отчитайки че в случая не се търси физическо обособено пространство.

Фиг. 1. Пространството на ИДИЛ в Ирак и Сирия към 20 ноември 2014 г.
(<http://www.understandingwar.org/>)

От посочената карта става ясно, че пространството на представяния участник значително се различава от това на определен държавен присъстващ. Зоните върху които ИДИЛ упражнява контрол, включват най-вече урбанизирани територии в северен Ирак и Сирия, както и свързващите ги основни пътни артерии. Въпреки това, пространството в което населението подкрепя тази терористична организация е значително и то се разполага именно в близост до областите, ръководени от нея. Атаките на ИДИЛ от своя страна са насочени най-вече към Багдад и северно от Мосул. Все пак следва да се отбележи, че намеси се осъществяват и в други зони. В резултат пространството на представяния участник не покрива равномерно определена територия, а включва контролирани зони, които дори не са свързани помежду си. В това се съдържа и неговата отличителна черта, която оказва влияние върху цялостното поведение на ИДИЛ.

При изпълнението на настоящото методологическо изискване е необходимо да се определят участниците, налични в пространството на терористичната организация, явяваща се предмет на познавателен интерес, като в това отношение трябва да се има предвид вече заявеното относно затрудненията, съпътстващи неговото адекватно дефиниране. Следователно тук ще се обърне внимание най-вече на тези присъстващи и присъствия, които оказват непосредствено влияние спрямо ИДИЛ в зоните, които биват контролирани от нея. Безспорно към тях спадат Ирак и Сирия, които са двете държави в най-голяма степен засегнати от действията на представяния участник. Въпреки това в случая следва да се разгледат и пределни организационни присъстващи от държавен тип, които оказват решаващо влияние върху пространството на ИДИЛ и притежават значителен потенциал на намеса. Към тях се включват САЩ, Франция, Великобритания, Канада и Австралия съответно провеждащи операции „Вродена решителност“ (Inherent Resolve), „Шамал“ (Chammal), „Затъмнител“ (Shader), „Удар“ (Impact) и „Бамя“ (Okra). Тези държави са осъществили 630 въздушни удари в Ирак от 6 август 2014 г. до сега и 501 в Сирия от 23 септември (<http://www.latimes.com/>)². Ролята на Русия също трябва да бъде отчетена, въпреки че тази страна не участва пряко в удари срещу ИДИЛ, но доставя въоръжение и техника на Ирак и Сирия (<http://www.nytimes.com/>).

Към държавите, които или притежават по-нисък потенциал на намеса, или не го използват в достатъчна степен в настоящия конфликт, също оказващи влияние върху пространството на представяния участник, спадат Саудитска Арабия, ОАЕ, Турция, Йордания, Египет, Катар, Бахрейн, Италия, Чехия, Естония, Унгария, Белгия, Албания и Холандия (<http://www.telegraph.co.uk/>). Република България е осигурила въоръжение и боеприпаси на стойност 6 млн. лв. като помощ за Ирак в борбата им срещу ИДИЛ (<http://www.vesti.bg/>). Особено внимание заслужава и ролята на Иран, чиито въоръжени сили нанасят въздушни удари по цели на тази терористична организация, които се намират в близост до тяхната граница, като освен това те подготвят и иракски шиитски милиции, сред които водеща роля има Организацията Бадр, но подкрепата им е насочена и към кюрдските групировки (<http://www.latimes.com/>). В това отношение враждебността произлиза от различаващите се религиозни особености на представените присъстващи.

При определянето на участниците, които оказват влияние върху пространството на ИДИЛ, следва да се обърне внимание и на пределните организационни присъстващи от поддържавен тип, тъй като тяхната роля в конфликта е значителна и дори притежава потенциала да бъде решаваща за крайния изход от него. Към групировките които имат подобен характер и се противопоставят на представяната терористична организация, спадат Ал Кайда, Хамас, Хизбула, фронта ал Нусра (макар и отчитайки променящите се позиции на този участник), шиитски милиции, PKK, Демократическата партия на Ирански Кюрдистан, въоръжени формирования на Иракски Кюрдистан, както и Народни отбранителни звена от Сирийски Кюрдистан (<http://www.newsweek.com/>; <http://web.stanford.edu/>; <http://www.al-monitor.com/>). Терористичните групировки които подкрепят ИДИЛ, не разполагат с реални способности да подпомогнат присъствието на този участник на територията на Ирак и Сирия, но не трябва да се изключва възможността те да разширят неговото пространство към зоните, в които могат да

² Данните са спрямо 2.12.2014 г. (б.а.)

реализират намеси. Пределните организационни присъстващи от наддържавен тип, които са налични в пространството на терористичната организация, предмет на познавателен интерес, са Европейския съюз и Арабската лига (<http://news.nationalpost.com/>). Тяхното влияние е свързано най-вече с консолидиращия ефект, който имат спрямо своите държави-членки.

➤ **Да се види до каква степен е налице общо споделяно пределно присъствие**

При изпълнението на това методологическо изискване следва да се определи доколко представяния участник е част от общо споделяно пределно присъствие, тъй като това би оказвало значително влияние върху неговите действия. В това отношение трябва да се отбележи, че в споделяното пространство присъствията протичат като някакви повторения и въпросният присъстващ е в някаква позиция спрямо условното усреднено присъствие (Йончев 2014: 168). Тук целта е именно да се разкрие каква е природата на последното, доколкото съществува такова. Имайки предвид вече направеното по отношение на особеностите на ИДИЛ, то явно тази терористична организация не е включена в пределен организационен присъстващ, който я надхвърля. В нейното пространство са налични множество други участници, но тяхната природа е различаваща се в степен, водеща до конфликти между тях.

Следователно в случая общо споделяно пределно присъствие, може да се търси единствено в културното пределно пространство, от което е част ИДИЛ. То е свързано най-вече с религиозните възгледи на тази групировка, които се явяват определящи за нейните рефлексивни и регулативни структури на присъствие. Това безспорно оказва влияние върху целите на ИДИЛ, но също така трябва да се отчете наличието на специфични интерпретации от страна на представяния участник, които до голяма степен ограничават подобни въздействия. Природата на терористичната организация предмет на познавателен интерес и най-вече нейната претенция за създаване на халифат, демонстрират желанието ѝ да разшири своето пространство до мащабите на културното пределно пространство, в което е включена. По този начин се разкрива една от важните особености на ИДИЛ, която е свързана със стремеж за легитимиране в пространството на споделяното присъствие, който би следвало да завърши с неговото трансформиране в пространство на представяния участник.

➤ **Да се разкрие спецификата на мига**

В това отношение е необходимо да се отчитат особеностите на мига, като вътрешно структуриран и външно зависим, но също така и особеностите на инструментариума на разбирането (Йончев 2014: 175). До голяма степен вече бяха описани характеристиките на ИДИЛ, които предопределят насочеността на действията на тази терористична организация, както и намесите на останалите участници, налични в нейното пространство, които в своята цялост разкриват спецификата на мига. Въпреки това, тук следва да се представят конкретните ходове на засегнатите от конфликта страни, които могат да се възприемат като определящи за състоянието на оперативната обстановка в Ирак и Сирия. Това налага да се обърне внимание на целите, които биват преследвани от отделните присъстващи, както и по какъв начин те се

отразяват на цялостното развитие на кризата в тези две държави. Все пак както вече беше отбелязано, насочеността на настоящото изследване не е към присъстващия, а към присъствието, но с оглед постигането на желаното равнище на точност е необходимо да се отчетат най-важните действия за разбирането на представяния конфликт, които могат да се използват в качеството им на отправни точки за разкриване на най-вероятните последващи ходове на ИДИЛ.

Към момента военните действия между представяната терористична организация и противостоящите ѝ сили протичат на три фронта – северен, включващ най-вече зоните около Мосул, при който кюрдските бунтовници овладяват във все по-голяма степен инициативата и застрашават присъствието на ИДИЛ в провинции Киркук и Нинава, западен, обхващащ град Рамади и неговите околности, при който се запазва статуквото като нито една от враждуващите страни не успява да осъществи пробив и южен, при който целта е контрол над териториите северно от Багдад, които притежават особена значимост изразяваща се във възможността при евентуален успех на ИДИЛ, те да осъществят последваща атака спрямо столицата на Ирак или обратно, в случай че иракската армия постигне победа, то това би създавало условия за свързване със силите на кюрдите от северния фронт (<http://www.understandingwar.org/>).

Посоченото разкрива основните направления, в които представяния участник се стреми да запази или разшири своя контрол. Отчитайки състоянието на оперативната обстановка явно южният фронт ще бъде определящ за изхода от конфликта, което вероятно ще доведе до струпване на основните сили на противостоящите страни в тази зона. Въпреки това, действията на кюрдските бунтовници също могат да изиграят ключова роля, дори и да не успеят да превземат Мосул.

В Сирия ИДИЛ продължава противоборството с Джабхат ал Нусра, както и опитите за превземане на граничния град Кобане (<http://www.understandingwar.org/>). Следва да се отбележи и разширяването на териториите, ръководени от представяния участник. Северно от линията Алепо – Ал Букамал ИДИЛ утвърждава своето присъствие, като насочва усилията си към установяване на контрол над границата с Турция. Влиянието на тази терористична организация в югозападна Сирия остава незначително.

Направеното дотук позволява да се изпълни и методологическото изискване за установяване на отношението на присъстващия към сигурността, което макар и да е единствено, е обособено в отделна група, тъй като за да бъде осъществено следва да се отговори и на няколко от вече споменатите методологически изисквания (Йончев 2014: 220):

➤ **Да се определи отношението на присъстващия и на присъствието към сигурността**

За да се осъществи адекватно едно подобно представяне, е необходимо да се удовлетворят още две изисквания – да се определи до каква степен е устойчиво състоянието на сигурност и да се прецени какво е съдържанието на желаното равновесно състояние (Йончев 2014: 220). При първото трябва да се прецени до каква степен е неустойчивостта на сигурността му като състояние или ако е налице

сигурност, да се види до каква степен е сигурността, докато при второто следва да се разкрие какво е предпочитаното състояние на представяния участник, което може да се изразява чрез различни носители – образ, текст, преживяване, заявени претенции (Йончев 2014: 214). Тази част на настоящото изследване е от особено значение за правилното отчитане на приоритетите на представяния участник, тъй като именно разбирането на равновесието към което той се стреми, ще зададе начините по които неговите действия влияят на българската национална сигурност.

Тук следва да се направят известни разяснения преди да се продължи с изпълнението на това методологическо положение. Трябва да се отбележи че активното отношение спрямо сигурността е отличително за организационния присъстващ, докато без да бъде изключвано при културния то се проявява там инцидентно, като бихейвиористично поведение (Йончев 2014: 189). Следователно е очаквано ИДИЛ в качеството си на пределен организационен присъстващ, да обръща значително внимание на сигурността, въпреки че не е от държавен тип. Все пак, в случая може да се търси известно отклонение на особеностите на представяния участник от тези на типовия присъстващ. То се изразява във фиксацията на ИДИЛ върху сигурността и насочването на почти всички ресурси именно в тази насока. Подобно състояние може да бъде обяснено с природата на тази терористична организация и нейния стремеж да постигне контрол спрямо дадена територия, сходен с този на държавните присъстващи.

Освен това идентичността на ИДИЛ е свързана с отхвърляне на самото съществуване на държавите попадащи в нейното културно пределно пространство, което наред с противопоставянето на множество пределни организационни присъстващи от различен тип, създава условия при които участника предмет на познавателен интерес е принуден да използва почти изцяло своите възможности, единствено за поддържане на сигурността си. Следователно от направените разсъждения следва да се заключи, че неустойчивостта на сигурността като състояние, е присъща за него. По този начин се поражда специфичната насоченост на ИДИЛ, която отличава тази терористична групировка и дава като резултат настоящия конфликт в Ирак и Сирия.

При изпълнението на настоящото методологическо изискване е важно да се отчете също какво е съдържанието на желаното равновесие. Имайки предвид направеното дотук, то явно ИДИЛ определя като сигурност състояние, при което културното пределно пространство от което тя е част, би се преобразувало в пределен организационен присъстващ, ръководен от нейния лидер – успешно създаване на халифат и обединяване на всички мюсюлмани сунити в него. Целта на представяния участник към момента е да увеличи властта си единствено в Ирак и Сирия и да поддържа своето съществуване, но неговата природа разкрива че последното е по-скоро средство, за да се достигне до вече описаното бъдещо желано състояние.

В това отношение следва да се отбележи значителното разминаване между образът на равновесието възприемано като сигурност и реалните възможности на ИДИЛ. Въпреки това целите на ръководителите на тази терористична организация най-вероятно са свързани с нейната основна ценност – властта. Тогава макар и сигурността на пределния организационен присъстващ да е по-скоро недостижима, някои от включените в него индивиди биха могли да постигнат желаното от тях състояние.

Именно пропастта между заявените очаквания и притежаваните способности, поражда съмнения за истинността на първите. Все пак не трябва да се пренебрегва това, че дори само част от населението към което са насочени действията на ИДИЛ да възприеме възгледите ѝ, това би допринесло за значително увеличаване на дестабилизиращия потенциал на този участник.

Накрая остава да се осъществи още едно методологическо изискване попадащо извън вече описаните три групи и с което представянето в настоящата точка би постигнало желаното равнище на точност:

➤ **Да се отчете спецификата на използвания език**

Тук е необходимо да се преценят понятията на възприетия за използване език от гледна точка на това, какви са целите на анализа и на евентуалната намеса и дали този език отговаря на подобни цели (Йончев 2014: 175). В настоящото изследване се използва езика за разбиране на сигурността в концепцията на присъствието, тъй като той позволява да се разкрият най-пълно особеностите на ИДИЛ, които след това да бъдат използвани с оглед формулиране на предизвикателствата за българската национална сигурност, пораждани от действията на този участник. Освен това използването на подобен понятиен апарат допринася за адекватното определяне на реалното състояние на изследваната терористична организация, както и факторите които предопределят приоритетите ѝ и цялостната стратегия за постигане на заявените цели. По този начин се създават условия за открояване на въздействия, които при използването на различен език за изследване на сигурността, вероятно биха били пропуснати.

3. Предизвикателства за българската национална сигурност, породени от присъствието на ИДИЛ

Отчитайки вече осъщественото представяне на ИДИЛ посредством методологическите положения за разбиране на сигурността в концепцията на присъствието и жизненоважните и други важни интереси на Република България (Стратегия за национална сигурност на Република България 2011: т.19 и т.20), могат да бъдат формулирани следните предизвикателства за сигурността на страната:

1. Повишаването на интензивността на конфликта в Ирак и Сирия, породено от действията на ИДИЛ, създава предпоставки за увеличаване на броя на нелегалните имигранти в Република България. Това може да забави присъединяването на страната към Шенгенското споразумение за премахване на граничния контрол на вътрешните граници на Европейския съюз. Евентуално предварително присъединяване на Румъния към Шенгенското пространство би се отразило негативно на българската икономика.
2. Увеличаващите се способности на ИДИЛ позволяват на тази терористична организация да разширява пространството, в което може да реализира намеси. Притежаваните от нея средства могат да бъдат използвани за осъществяване на терористични атаки в държавите намиращи се в близост до зоните, засегнати от

конфликта. Въпреки че подобни действия спрямо Република България са малко вероятни, трябва да се отчете възможността да бъдат атакувани обекти на критичната инфраструктура на съседни страни, които биха породили вторични рискови събития, можещи да повлияят непряко върху българската национална сигурност.

3. ИДИЛ се стреми да разпространи своя контрол до мащаба на културното пределно пространство, от което е част. Вероятността за успех в това отношение е ниска, но не изключва отделни индивиди притежаващи природа, сходна с тази на представяния участник, да предприемат действия целящи неговата подкрепа. Подобна подкрепа може да включва финансиране, разпространение на възгледите на ИДИЛ и осъществяване на терористични атаки. Посоченото налага своевременно противодействие на евентуални опити за създаване на организации на територията на Република България, поддържащи ИДИЛ. Дестабилизиращия потенциал в случая произлиза от възможността такива да бъдат изградени без да е налице пряка връзка с представители на тази терористична групировка.
4. Вредните въздействия пораждани от ИДИЛ могат да бъдат интензифицирани чрез разпространение на настоящия конфликт към други държави от региона на Близкия изток и Северна Африка. В това отношение следва да се отчете подкрепата, която редица терористични организации изразяват спрямо представяния участник, които на свой ред биха могли да предприемат действия за дестабилизиране на страните, в които те оперират.
5. Конфликтът в Ирак и Сирия създава условия, при които тези две държави могат да попаднат в сферата на влияние на Ислямска република Иран. Подобно развитие би довело до изменение на състоянието на региона, което от своя страна може да повлияе негативно на българската национална сигурност, имайки предвид неговата значимост от гледна точка на осигуряването на енергоносители и влиянието, което би могъл да оказва върху тяхната цена.
6. Отчитайки начините по които се отразява кризата, породена от действията на ИДИЛ спрямо националната сигурност на Република България, следва да се отбележи необходимостта от предотвратяване на евентуалното прерастване на конфликта на основа враждебност между сунити и шиити, тъй като това би довело до трайна дестабилизация и усилване на влиянието на вече изброените вредни въздействия.
7. Конфликтът в Ирак и Сирия се отразява негативно на българската икономика. В това отношение следва да се отбележи, че износьт към тези две държави се равнява на съответно 230 млн. лв. и 141 млн. лв. за 2013 г. (<http://www.mi.government.bg/>; <http://www.nsi.bg/>). Въпреки че тези показатели са незначителни спрямо общия износ на Република България, трябва да се отчете възможността действията на ИДИЛ да повлияят негативно спрямо равнището им, като това вредно въздействие също трябва да бъде взето предвид.

4. Изводи

Осъщественото дотук по отношение представянето на участника, явяващ се предмет на познавателен интерес на настоящото изследване, позволява да бъдат направени следните изводи:

1. Противодействието срещу ИДИЛ следва да бъде реализирано най-вече чрез използването на локалните присъствия, които са враждебно настроени спрямо представяния участник. По този начин ще се ограничат щетите и няма да се допусне създаването на условия, легитимиращи претенцията за създаване на халифат, тъй като елиминирането на терористичната организация, ръководена от Абу Бакр ал Багдади, би било осъществено от присъстващи, които попадат в същото културно пределно пространство. Това изисква да се осигури въоръжение за кюрдските групировки, чрез което те биха могли да осъществят пробив на северния фронт в Ирак. Съчетаването на подобни действия с офанзива на иракската армия по южния фронт, ще допринесе за премахване на присъствието на ИДИЛ от територията на тази държава. По този начин ще се създаде възможност кюрдските сили да бъдат пренасочени към северна Сирия.
2. Наложително е да се подобри координацията между наземните сили и ВВС на страните, участващи в коалицията срещу ИДИЛ. Постигането на успех в това отношение ще лиши последните от предимството което имат, в резултат от придобиването на тежко въоръжение и техника.
3. Следва да бъде използвана враждебността между ИДИЛ и Ал Кайда за отслабване и на двете терористични организации. Това може да бъде постигнато посредством конспиративни методи и преднамереното създаване на условия за въоръжени сблъсъци между техните представители.
4. Турските национални интереси са свързани със сваляне от власт на Асад, както и отслабване на кюрдските групировки и най-вече PKK. Поради това Република Турция не насочва значителни усилия към противодействие на ИДИЛ, тъй като в известна степен присъствието на представяния участник е изгодно за тази държава.
5. Кюрдските въоръжени формирования играят ключова роля в противодействието на ИДИЛ, като най-вероятно тяхната цел в този конфликт е създаването на независим Кюрдистан върху част от териториите с преобладаващо кюрдско население. При победа над терористичната организация ръководена от Багдади и отказ за създаване на държава Кюрдистан, най-вероятно ще последва конфликт между кюрдските групировки и армиите на Ирак и Сирия, като е възможна и дестабилизация на югоизточна Турция. Подобно развитие може да се избегне чрез даването на независимост на Иракски Кюрдистан, който в най-голяма степен е притежавал автономност преди настоящата криза. Предприемането на този ход е свързано и с енергийната сфера, тъй като територията в североизточен Ирак населена предимно с кюрди, е богата на енергоносители – сама по себе си тя би заемала десето място в света по залежи на нефт и природен газ (<http://www.investinggroup.org/>). Следователно за Европейския съюз е изгодно създаването на подобна държава, но не и за Турция, а евентуални бъдещи доставки следва да преминават през територията на последната. Решаващата променлива в случая е близостта на иракското правителство до това на Ислямска република Иран. Въпреки това най-вероятно няма да бъдат удовлетворени исканията на кюрдите, което ще даде като резултат увеличаване на конфликтния потенциал.

5. Заключение

От направените разсъждения става ясно, че присъствието на ИДИЛ генерира редица вредни въздействия за националната сигурност на Република България, които следва да бъдат отчетени с оглед предприемането на адекватни действия за ограничаване на тяхното влияние. Комплексният резултат от дейността на представяния участник, води до увеличаване на нестабилността в региона на Близкия изток, като по този начин създава предпоставки за повишаване на вероятността за възникване на последващи конфликти. Преодоляването на същинския етап на настоящата криза е свързано със затруднения, произлизащи от различаващата се природа на пределните организационни присъствия, включени в коалицията за противодействие на ИДИЛ и несъвпадащите им цели. Това допълнително затруднява достигането до трайно решение на кризата.

Особеностите на представяния участник го правят по-предвидим, но също така разкриват стремеж за реализиране на териториален контрол, наподобяващ този на държавните присъствия, което допринася за по-високия дестабилизиращ потенциал, генериран от тази терористична организация. Формулираните предизвикателства и изводи потвърждават работната хипотеза, защитавана в настоящия текст.

Разрешаването на конфликта в Ирак и Сирия не може да бъде осъществено единствено чрез премахването на присъствието на ИДИЛ, но самата поява на такъв участник явно е показателна за наличието на значителни разделителни линии в рамките на тези две държави. Следователно преодоляването на тези вътрешни противоречия е единствения подход, който би постигнал равновесно състояние, което да може да бъде поддържано.

6. Използвани източници

1. Йончев 2014. – Йончев, Д. В търсене на сигурността. Сигурността в концепцията на присъствието. София. Изд. „Изток-Запад“. 2014.

2. **Стратегия за национална сигурност на Република България 2011.** – Стратегия за национална сигурност на Република България, приета с Решение на Народното събрание от 08.03.2011 г.
3. **Conflict Armament Research 2014a.** – Conflict Armament Research. Islamic State Weapons in Iraq and Syria. itrace. 2014.
4. **Conflict Armament Research 2014b.** – Conflict Armament Research. Islamic State Ammunition in Iraq and Syria. itrace. 2014.
5. **<http://abcnews.go.com/>** – Статия „ISIS Makes Up To \$3 Million a Day Selling Oil, Say Analysts“, посетена на 15.12.2014 г.
6. **<http://www.afp.com/>** – Статия „What's in a name? The many faces of the 'Islamic State'“, посетена на 15.12.2014 г.
7. **<http://www.al-monitor.com/>** – Статия „PKK forces impress in fight against Islamic State“, посетена на 15.12.2014 г.
8. **<http://ca.reuters.com/>** – Статия „Syrian government forces retake gas field from Islamic State: monitor“, посетена на 15.12.2014 г.
9. **<http://english.alarabiya.net/>** – Статия „ISIS' path of destruction drains Iraq and Syria's water supplies“, посетена на 15.12.2014 г.
10. **<http://freebeacon.com/>** – Статия „ISIL Moving Seized U.S. Tanks, Humvees to Syria“, посетена на 15.12.2014 г.
11. **<http://www.ibtimes.com/>** – Статия „Where To Find ISIS Supporters: A Map Of Militant Groups Aligned With The Islamic State Group“, посетена на 15.12.2014 г.
12. **<http://www.investinggroup.org/>** – Статия „Overview: Kurdistan Region of Iraq – Energy“, посетена на 15.12.2014 г.
13. **<http://www.latimes.com/>** – Статия „Recent Iran airstrikes in Iraq help drive Islamic State from 2 towns“, посетена на 15.12.2014 г.
14. **<http://www.mi.government.bg/>** – Статия „Двустранни външно-икономически отношения с Ирак“, посетена на 15.12.2014 г.
15. **<http://www.militaryfactory.com/>** – Статия „Weapons of I.S.I.S.“, посетена на 15.12.2014 г.
16. **<http://www.nationalsecurity.gov.au/>** – Статия „Islamic State - Details of the organisation“, посетена на 15.12.2014 г.
17. **<http://www.nctc.gov/>** – Статия „Al-Qa'ida in Iraq (AQI)“, посетена на 15.12.2014 г.
18. **<http://www.newrepublic.com/>** – Статия „What ISIS's Leader Really Wants“, посетена на 15.12.2014 г.
19. **<http://news.nationalpost.com/>** – Статия „Anti-ISIS coalition has mobilized up to 62 nations and groups“, посетена на 15.12.2014 г.

- 20.** <http://www.newsweek.com/> – Статия „ISIS's Enemy List: 10 Reasons the Islamic State Is Doomed“, посетена на 15.12.2014 г.
- 21.** <http://www.nsi.bg/> – Статия „Износ, внос и търговско салдо на България по групи страни и основни страни партньори през 2012 и 2013“, посетена на 15.12.2014 г.
- 22.** <http://www.nytimes.com/> – Статии „Missiles of ISIS May Pose Peril for Aircrews in Iraq“, „Russian Jets and Experts Sent to Iraq to Aid Army“, посетени на 15.12.2014 г.
- 23.** <http://www.reuters.com/> – Статия „Special Report: Islamic State uses grain to tighten grip in Iraq“, посетена на 15.12.2014 г.
- 24.** <http://web.stanford.edu/> – Статия „Mapping militant organizations - Jabhat al-Nusra“, посетена на 15.12.2014 г.
- 25.** <http://www.telegraph.co.uk/> – Статия „Who is in the anti-Islamic State coalition and what they are contributing?“, посетена на 15.12.2014 г.
- 26.** <http://www.theguardian.com/> – Статии „Isis announces caliphate in 'declaration of war‘“, „Inside Islamic State's oil empire: how captured oilfields fuel Isis insurgency“, посетени на 15.12.2014 г.
- 27.** <http://www.ucdp.uu.se/> – Статия „Actor Information – ISIS“, посетена на 15.12.2014 г.
- 28.** <http://www.understandingwar.org/> – Статии „Iraq Situation Report: December 2-3“, „Syria Update: November 25 - December 02, 2014“ и карта „ISIS Sanctuary Map: November 20, 2014“, посетени на 15.12.2014 г.
- 29.** <http://www.vesti.bg/> – Статия „България изпрати на Ирак оръжие срещу "Ислямска държава““, посетена на 15.12.2014 г.
- 30.** <http://www.vox.com/> – Статии „“Water is available two hours a day only”: what an ISIS-run city looks like“, „ISIS just pulled off its first carbombing with a stolen American Humvee“, посетени на 15.12.2014 г.
- 31.** <http://www.washingtoninstitute.org/> – Статия „ISIS Is Dead, Long Live the Islamic State“, посетена на 15.12.2014 г.
- 32.** <http://www.washingtonpost.com/> – Статии „Islamic State imposes a reign of fear in Iraqi hospitals“, „ISIS just stole \$425 million, Iraqi governor says, and became the ‘world’s richest terrorist group‘“, посетени на 15.12.2014 г.